

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย "การใช้กัญชาและสารระเหยของนักเรียนวัยรุ่น ในเขต กรุงเทพมหานคร การเรียนรู้ทางสังคม" มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษามหุบาทของการเลียนแบบ (imitation) การใช้ยาเสพติด
2. เพื่อศึกษามหุบาทของบิกามารคาหรือผู้ปกครอง ในค่านการให้นิยามความหมาย (definition) ของยาเสพติด และลักษณะการให้การเสริมแรง (reinforcement)
3. เพื่อศึกษามหุบาทของเพื่อนและคนสำคัญคนอื่น ในแง่ของการให้นิยามความหมาย (definition) ของยาเสพติด และลักษณะการให้การเสริมแรง (reinforcement)
4. เพื่อศึกษาว่าตัวแปรการเลียนแบบ (imitation) การเสริมแรงทางสังคม (social reinforcement) การเสริมแรงที่ไม่ใช่ทางสังคม (non-social reinforcement) มีผลต่อการใช้ยาเสพติดอย่างไร
5. เพื่อศึกษามหุบาทของตัวแปรที่ไม่ได้ระบุไว้ในทฤษฎี คือปัญหาส่วนบุคคล และสถานการณ์แวดล้อมเฉพาะหน้า มีผลต่อการใช้ยาเสพติดอย่างไร

ลักษณะประชากรตัวอย่าง

เป็นเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนมากร้อยละ 80.6 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-23 ปี ร้อยละ 66.7 อายุระหว่าง 16-19 ปี ร้อยละ 32.9 กำลังศึกษาอยู่ระดับอาชีวศึกษาร้อยละ 38.2 ระดับมัธยมต้นร้อยละ 37.4 และระดับมัธยมปลายร้อยละ 24.4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ทั้งหมด 279 ราย จากจำนวนสถานศึกษา 4 แห่ง ปรากฏว่ามีนักเรียนผู้ใช้กัญชาจำนวนทั้งหมด 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.5 และนักเรียนผู้ใช้สารระเหย 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.6 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ และกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด

1.1 ประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ส่วนมากนักเรียนจะมีประสบการณ์ ในการใช้ยาเสพติดดังกล่าวประมาณ 2-3 ครั้ง โดยใช้ครั้งสุดท้ายเมื่อหลายเดือนมาแล้ว ในกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดนี้ ประมาณ 1 ใน 2 ที่ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวอีกแล้ว สำหรับกลุ่มนักเรียนที่ใช้เป็นประจำหรือเสมอ ๆ พบว่า 1 ใน 5 ของกลุ่มผู้ใช้กัญชาใช้ครั้งสุดท้ายเมื่อเข้านี้เอง และกลุ่มผู้ใช้สารระเหยประมาณ 3 ใน 4 ใช้เมื่อวานนี้เอง

1.2 สาเหตุของการไม่ใช้และใช้ยาเสพติด เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้ กับกลุ่มนักเรียนที่เคยมีประสบการณ์ครั้งเดียวแล้วเลิกได้ ผลปรากฏดังนี้

1.2.1 กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์และมีประสบการณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับกัญชา นักเรียนได้ระบุเหตุผลของการไม่ใช้และใช้กัญชา โดยเรียงลำดับความสำคัญ 3 อันดับ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์	กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ครั้งเดียว
1. นักเรียนกลัวเสียประโยชน์ เสียอนาคต หรือเสียรางวัลที่เคยรับอยู่	1. นักเรียนได้ทดลองทุกทีพอใจแล้ว
2. นักเรียนกลัวบุคคลสำคัญจะไม่พอใจ หรือโกรธ	2. นักเรียนกลัวถูกลงโทษ ถูกดู และถูกรังเกียจ
3. นักเรียนกลัวถูกลงโทษ ถูกดู ถูกรังเกียจ	3. นักเรียนกลัวอันตรายที่จะมีผลต่อร่างกาย และจิตใจ ในภายหลัง

1.2.2 กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับสารระเหย นักเรียนได้ระบุเหตุผลของการใช้ และไม่ใช้สารระเหย โดยเรียงลำดับความสำคัญ 3 อันดับ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์	กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ครั้งเดียว
นักเรียนกลัวเสียประโยชน์ เสียอนาคต หรือเสียรางวัลที่เคยได้รับอยู่ (นักเรียนที่ให้ความสำคัญที่มีความถี่มากที่สุดทั้งอันดับที่ 1, 2 และ 3)	1. นักเรียนกลัวเสียประโยชน์ เสียอนาคต และเสียรางวัลที่เคยได้รับอยู่ 2. นักเรียนกลัวเป็นอันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจในภายหลัง 3. ไม่ต้องการกระทำผิดซ้ำอีก และไม่มีโอกาสทดลองใช้ก็พอใจแล้ว

1.3 รางวัล

การได้รับรางวัลจากบุคคลสำคัญ เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อนสนิท เป็นต้น มีผลต่อกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด และในทางตรงกันข้าม กลุ่มนักเรียนที่เคยใช้ยาเสพติดเพียงครั้งเดียวแล้วเลิกไค้้นั้น ส่วนมากนักเรียนกลุ่มดังกล่าว ไม่เคยได้รับรางวัลจากบุคคลที่มีความสำคัญมาก่อนเลย ทั้งในกรณีของผู้ใช้กัญชาและผู้ใช้สารระเหย

1.4 การให้นิยามความหมาย

การให้ความหมายต่อการใช้ยาเสพติดของบุคคลที่มีความสำคัญ จากจำนวนของผู้ตอบประมาณ 4 ใน 5 ได้กล่าวว่า กลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ คือ บิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ จะให้ความหมายต่อการใช้ยาเสพติดในทางลบ ทั้งในประเด็นของกัญชาและสารระเหย สำหรับกลุ่มเพื่อนสนิท และผู้ที่นักเรียนคุ้นเคยประมาณเกือบครึ่งหนึ่งที่ได้ให้ความหมายของการใช้กัญชาในลักษณะกลาง ๆ สำหรับบุคคลสำคัญของกลุ่มผู้ใช้สารระเหย 4 ใน 5 ให้ความหมายของการใช้ยาเสพติดในทางลบ ในกรณีบุคคลที่นักเรียนไม่รู้จัก แต่ต้องการจะเลียนแบบอย่าง ประมาณ 2 ใน 5 ได้ให้ความหมายของการใช้ยาเสพติดในทางลบ สำหรับกลุ่มที่ให้ความหมายของการใช้ยาเสพติดในทางบวกมีประมาณ 2 ใน 3 ซึ่งเป็นกลุ่มเพื่อนสนิท

2. ประสิทธิภาพในการใช้ยาเสพติดครั้งแรก

2.1 ข้อมูลโดยทั่วไป

อายุ นักเรียนมีประสิทธิภาพในการใช้กัญชาครั้งแรกเมื่ออายุได้ 15 ปีมากที่สุด สำหรับนักเรียนที่มีประสิทธิภาพในการใช้สารระเหยครั้งแรกโดยเริ่มใช้เมื่ออายุ 14 ปี มากที่สุด

วิธีการใช้ การเสพกัญชา ส่วนมากนักเรียนจะใช้โดยการนำเอากัญชายัดใส่ในบุหรี่ สำหรับสารระเหยใช้วิธีสูดดม โดยมากจะแฝงอยู่ภายในหลอดขยายมรรคัยชั้นเรียน ที่นักเรียนมีประสพการณ์ในการใช้ยาเสพติดครั้งแรก ทั้งในกรณีการใช้กัญชาและสารระเหย ส่วนมากนักเรียนจะเริ่มใช้ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด

2.2 สาเหตุของการใช้ยาเสพติดครั้งแรก สามารถสรุปและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้กัญชา และกลุ่มผู้ใช้สารระเหย โดยการเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

กลุ่มผู้ใช้กัญชา	กลุ่มผู้ใช้สารระเหย
1. ต้องการเลียนแบบบุคคลที่ใกล้ชิด บุคคลที่เลื่อมใส หรือสื่่อมวลชน	1. ต้องการทดลองดูว่ามีฤทธิ์ตามคำ- บอกเล่าหรือไม่ (ความถี่เท่ากับ 14)
2. เพื่อนบางคนชักชวนหรือคะยั้นคะยอ ให้ทดลองใช้ดู	2. เหตุผลเช่นเดียวกับข้อ 1 (ความถี่ ของการเลือกเท่ากับ 9)
3. ต้องการทดลองดูว่ามีฤทธิ์ตามคำ- บอกเล่าหรือไม่	3. เพื่อนบางคนชักชวนหรือคะยั้นคะยอ ให้ทดลองใช้ดู

ในกรณีที่นักเรียนกำลังใช้ยาเสพติด พบว่ากลุ่มผู้ใช้กัญชาประมาณ 4 ใน 5 และกลุ่มผู้ใช้สารระเหยประมาณ 3 ใน 5 จะใช้ยาเสพติดดังกล่าวในขณะที่มีบุคคลอื่นรวมอยู่ด้วย ซึ่งบุคคลที่อยู่ด้วยคือ เพื่อนสนิท

2.3 การคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนสนิท ทั้งในละแวกบ้านและในโรงเรียน พบว่า ลำพังการคบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถจะอธิบายอะไรได้

แต่ถ้าหากทราบว่าเพื่อนสนิทใช้ยาเสพติด ก็จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการคบหาสมาคมกับการใช้ยาเสพติดได้ กล่าวคือ การที่นักเรียนคบหาสมาคมกับผู้ที่ไม่ได้ใช้ยาเสพติด จะมีโอกาสใช้ยาเสพติดได้น้อยกว่า หรือไม่มีโอกาสที่จะใช้ยาเสพติดเลย และในกรณีของนักเรียนที่คบหาสมาคมกับผู้ที่ใช้ยาเสพติดนั้น ยังมีจำนวนเพื่อนสนิทที่ใช้ยามากเท่าไร จำนวนปีที่คบหาสมาคมมากเท่าไร มีความถี่ในการใช้มากเท่าไร โอกาสที่นักเรียนจะใช้ยาเสพติดก็ยิ่งจะมีมากขึ้นเท่านั้น

2.4 ผลที่ได้รับภายหลังจากการใช้ยาเสพติดครั้งแรก ในกลุ่มผู้ใช้กัญชานักเรียนจะมีความรู้สึกรื่นเริง ชบชื่น สนุก คื่นเต็น สำหรับกลุ่มผู้ใช้สารระเหยจะเกิดอาการเมา อย่างไรก็ตามนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ภายหลังจากการใช้ยาเสพติดครั้งแรกแล้ว คิดว่าตนเองจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอีก ซึ่งจากกลุ่มนักเรียนดังกล่าวนี้ พบว่าจำนวน 1 ใน 2 ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น เชื้ออำนาจ นอกจากนั้นยังปรากฏอีกว่า การใช้ยาเสพติดครั้งแรกของนักเรียนนั้น ถึงแม้ว่านักเรียนจะได้มีการคำนึงถึงปฏิกริยาในทางลบ เช่น ได้รับความโกรธ การไม่พอใจ การถูกทำโทษ การถูกลงโทษอย่างมากก็ตาม ก่อนที่จะมีการตัดสินใจใช้ยาเสพติดครั้งแรก นักเรียนคิดว่า บิดามารดา ครูอาจารย์ พี่น้อง และบุคคลอื่น "ไม่ทราบ" เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของตน หรือถ้าจะทราบก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ยกเว้นกรณีของกลุ่มเพื่อนสนิทที่มีโอกาสรับทราบ มีจำนวนถึงครึ่งต่อครึ่ง ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จากสาเหตุที่นักเรียนคิดว่า บุคคลสำคัญจะไม่มีโอกาสรับทราบการใช้ยาเสพติดนั้น จึงเป็นผลทำให้นักเรียนไม่ค่อยได้ตระหนักถึงการที่จะถูกหรืออาจจะถูกลงโทษตามกฎหมาย หรือกฎของสถานศึกษา และการตัดสินใจใช้ครั้งแรกนั้น เป็นเพราะแรงกดดัน หรือความเขี้ยวอนมากกว่า จึงทำให้ "ลืมความกลัว"

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ระบุว่า "ในกรณีที่นักเรียนได้คบหาสมาคมหรือเข้าไปอยู่ในแคววของผู้ที่ใช้กัญชา หรือ/และสารระเหย โอกาสที่จะใช้กัญชา หรือ/และสารระเหยจะมีมากในกรณีที่การคบหาสมาคม หรือเข้าไปอยู่ในแคววของผู้ที่ไม่ได้ใช้"

ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างการคบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้จ่ายเสพติด กับโอกาสที่นักเรียนจะใช้จ่ายเสพติด ปรากฏว่าพบความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน คือการเข้าไปอยู่ในแวดวงของผู้ที่ใช้จ่ายเสพติด และไม่ใช้จ่ายเสพติด จะมีผลต่อการใช้จ่ายเสพติดของนักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มผู้ใช้กัญชาหรือกลุ่มผู้ใช้สารระเหย

สมมติฐานที่ 2 ระบุไว้ว่า "การใช้กัญชา หรือ/และสารระเหยครั้งแรก น่าจะเป็นผลมาจากการที่นักเรียนเลียนแบบจากเพื่อนสนิท หรือสื่อมวลชนมากกว่าที่จะเกิดจากความต้องการ ของตนเอง หรือเกิดขึ้นจากสาเหตุอื่น"

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าว ทั้งในกรณีกัญชาและสารระเหย พบว่าการใช้จ่ายเสพติดครั้งแรก เป็นผลมาจากการเลียนแบบจากบุคคล โดยเฉพาะบุคคลในกลุ่มเพื่อนสนิทมากที่สุด

สมมติฐานที่ 3 ระบุไว้ว่า "ความถี่ของการใช้กัญชา หรือ/และสารระเหย จะเพิ่มขึ้นในกรณีที่นักเรียนคบหาสมาคม หรือเข้าไปอยู่ในแวดวงของผู้ที่ใช้อยู่เป็นประจำ หรือเกือบประจำ มากกว่าที่จะคบหาสมาคมหรืออยู่ในแวดวงของผู้ที่ใช้เป็นบางโอกาส หรือ ไม่เคยใช้เลย"

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน ในกรณีของนักเรียนที่ใช้กัญชา การคบหาสมาคมกับเพื่อนสนิททั้งในละแวกบ้าน และในโรงเรียนที่ใช้จ่ายเสพติดอยู่เป็นประจำ หรือเกือบประจำ จะทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้จ่ายเสพติดได้มากกว่าการคบหาสมาคมเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิทในละแวกบ้าน หรือในโรงเรียนที่ใช้จ่ายเสพติดในบางโอกาส หรือที่ไม่ได้ใช้เลย แต่ในกรณีของกลุ่มนักเรียนที่ใช้สารระเหย การคบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้สารระเหยอยู่เป็นประจำ ไม่ได้ทำให้นักเรียนต้องใช้สารระเหยมากไปกว่านักเรียนที่คบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้สารระเหย เป็นบางโอกาส

สมมติฐานที่ 4 ระบุไว้ว่า "โอกาสที่นักเรียนจะใช้กัญชาหรือสารระเหยเป็นครั้งแรก จะมีมากในกรณีที่นักเรียนทราบหรือคิดว่าผู้ที่รู้เห็นการใช้ของนักเรียน จะให้ความหมายของการใช้จ่ายเสพติดไปในทางบวก หรือจะเห็นว่าการใช้จ่ายเสพติดไม่ใช่

เป็นสิ่งที่ไม่ดี และโอกาสที่จะใช้น้อย ในกรณีที่นักเรียนทราบหรือคิดว่า ผู้ที่รู้เห็นการใช้ของนักเรียน จะให้ความหมายของการใช้ยาเสพติดไปในทางลบ"

ผลจากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าว ทั้งในกรณีของกัญชาและสารระเหย การให้ความหมายของบุคคลสำคัญในทางลบมีผลต่อการไม่ใช้ยาเสพติดของนักเรียนมากที่สุด

สมมติฐานที่ 5 ระบุว่า "ในกรณีที่การใช้ยาเสพติดครั้งแรก ได้รับการเสริมแรงในทางบวกมากกว่าการได้รับการเสริมแรงในทางลบ โอกาสที่นักเรียน จะใช้กัญชา หรือ/และสารระเหยในครั้งที่ 2 จะมีมากกว่า กรณีที่การเสริมแรงทางลบมีมากกว่าทางบวก หรือการเสริมแรงทางบวกทางลบมีพอๆกัน"

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับการใช้กัญชาและสารระเหย พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือการได้รับการเสริมแรงทางลบมากกว่าทางบวก นักเรียนจะเลิกใช้ยาเสพติดแล้วมากกว่าครึ่งหนึ่ง แต่การได้รับการเสริมแรงทางบวกเท่า ๆ กับทางลบ หรือการเสริมแรงทางบวกเท่า ๆ กับทางลบ มีผลทำให้นักเรียนเลิกใช้ยาเสพติด ร้อยละ 55 และร้อยละ 50 ตามลำดับ ดังนั้น ข้อมูลจึงไม่สามารถนำมาสนับสนุนสมมติฐานได้อย่างเพียงพอ

สมมติฐานที่ 6 ระบุว่า "โอกาสที่เยาวชนจะใช้กัญชา หรือ/และสารระเหยในครั้งต่อ ๆ ไป จะเพิ่มมากขึ้น ในกรณีที่ผู้ใช้ได้รับการเสริมแรงทางบวก ทั้งทางสังคมและไม่ใช้ทางสังคม ยิ่งกว่าที่ได้รับการเสริมแรงจากทางใดทางหนึ่งแต่เพียงทางเดียว"

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าการได้รับการเสริมแรงทั้งทางสังคม และการเสริมแรงที่ไม่ใช้สังคม มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด และมีความแตกต่างไปจากกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงทางใดทางหนึ่งแต่เพียงทางเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 7 ระบุว่า "การคุมทาสมาคม หรือการอยู่ในแวดวงของคนที่ไม่ได้ใช้กัญชา หรือ/และสารระเหย รวมทั้งการไม่เคยรับการให้ความหมาย

ของการใช้ยาเสพติดไปในทางบวก จะทำให้นักเรียนมีโอกาสใช้กัญชา หรือ/และสารระเหยใต้น้อยมาก หรือไม่มีโอกาสเลย"

ผลจากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น พบว่าทั้งในกรณีของการใช้กัญชาและสารระเหย มีความลอคคัลลิ่งกัน กล่าวคือ การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด และไม่เคยรับความหมายของการใช้ยาเสพติดในทางบวก นักเรียนมากกว่าร้อยละ 90 จะไม่มีโอกาสได้ใช้ยาเสพติดเลย ซึ่งมีความแตกต่างอย่างสำคัญไปจากกลุ่มนักเรียนที่คบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้ยาเสพติด แต่ไม่เคยรับความหมายในทางบวก และพวกที่ได้รับการความหมายในทางบวก

กล่าวโดยสรุป สมมติฐานที่สร้างขึ้นภายในกรอบแนวความคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเกือบทั้งหมด ได้รับการสนับสนุน ยกเว้นประเด็นเรื่องการคบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้สารระเหยในสมมติฐานที่ 3 ซึ่งพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ และในสมมติฐานที่ 5 ในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมแรงที่แตกต่างกัน ข้อมูลยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทั้งในกรณีของกลุ่มผู้ใช้กัญชา และกลุ่มผู้ใช้สารระเหย

สำหรับผลการศึกษานอกเหนือไปจากทฤษฎี คือเรื่องเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว พบว่าเมื่อนักเรียนมีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อความซ้ำซากจำเจทั้งในขณะที่อยู่บ้านและอยู่ในโรงเรียนนั้น นักเรียนไม่เคยนำยาเสพติดมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นส่วนมาก หรือปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนกันเป็นไปในทำนองเดียวกัน คือนักเรียนไม่ได้แก้ปัญหาโดยการใช้ยาเสพติดเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรืองานสนาม

1. เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คอนข้างมีอุปสรรค จึงได้ชนคของตัวอย่างที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ค่อนข้างน้อย เมื่อจำแนกระหว่างกลุ่มผู้ใช้กัญชาและสารระเหย และเนื่องจากในช่วงการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ตอนต้นเดือนมกราคม เป็นช่วงที่นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ กำลังสอบกลางเทอมกัน การวางแผนการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย จึงคลาดเคลื่อนและจำเป็นต้องลดจำนวนสถานศึกษาลงจากที่ได้กำหนดไว้หรือสุ่มตัวอย่างไว้ 8 แห่ง (โดยกำหนดสังกัดกรมสามัญ สายสามัญ 2

แห่ง) ลดลงเหลือเพียง 4 แห่งเท่านั้น ดังนั้นโอกาสที่จะสู่มั่วอย่างและคิคนักเรียน
ที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้กัญชาและสารระเหยจึงน้อยลงไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม
ผู้วิจัยตั้งใจว่า จะเก็บข้อมูลระยะยาวต่อไปเรื่อย เฉพาะในเด็กนักเรียนที่ทราบว่า
ใช้กัญชาและสารระเหย และเพื่อเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีที่ว่า จะเป็นจริงมากน้อยขนาด
ไหน เมื่อสามารถไ้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดโตขึ้น

2. การศึกษาในลักษณะที่เป็นผลลบต่อผู้ที่ให้ข้อมูล ควรจักได้มีความระมัด-
ระวังในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การเก็บความลับของผู้ตอบ การนำเสนอข้อมูล และ
ควรแสดงให้เห็นว่า ผลที่ได้รับจากการศึกษา จักเป็นประโยชน์มากกว่าผลเสีย เพราะ
ในการที่จะเข้าสถานศึกษาเพื่อขอเก็บข้อมูลในลักษณะท่านองนี้ จะเป็นการเข้าถึงได้
ยาก ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าศึกษากับสถานศึกษาในสถานะภาพ และ
บทบาทของการเป็นเจ้าหน้าที่มากกว่าอยู่ในบทบาทของนักศึกษาวิทยาโท ซึ่งจะได้
ได้รับความร่วมมือน้อย และอาจจะถูกปิดบังข้อมูลในบางอย่าง โดยเฉพาะในเรื่องที่
บุคคลอื่นจะทราบว่าสถานศึกษานี้ มีนักเรียนใช้ยาเสพติด อย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวม
ข้อมูลครั้งนี้ก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานต้องการ
ให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่หลงผิดเหล่านั้น ให้กลับกลายมาเป็นคนดี มากกว่า
การที่จะนำนักเรียนเหล่านั้นมาตีตรา หรือประทัมตราให้เป็นรอยมลทิน และสร้าง
ปัญหาสังคมอื่น ๆ ต่อมาในภายหลัง

3. แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ควรจักได้มีการ
ปรับปรุงเพิ่มขึ้นอีก และควรที่จะแยกศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อแยกให้เห็น
ความเด่นชัดในการใช้กัญชาหรือสารระเหยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรจะนำกรอบแนวความคิดของทฤษฎีนี้ ไปศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบน
ลักษณะอื่น ๆ อีก ทั้งนี้เพราะเจ้าของทฤษฎีได้กล่าวอ้างว่าทฤษฎีของเขาสามารถอธิบาย
พฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรมทุกอย่างได้ก็เพียงพอ

2. ประเด็นที่จะศึกษาคามกรอบแนวคิดนี้ ควรจักได้มีข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล
ที่นักเรียนคบหาสมาคมให้มากกว่าการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบการ-

อธิบาย เพราะตัวแปรการคบหาสมาคมเป็นตัวแปรหลักของทฤษฎี ดังนั้นข้อมูลจึงควรมีความหนักแน่นอย่างเพียงพอ

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ในบางกลุ่มเท่านั้น นับว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก จึงน่าจะศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ เช่น เขตการศึกษา หรือภาคต่าง ๆ ประกอบกันเพื่อเป็นข้อมูลระดับประเทศต่อไป โดยเฉพาะในเขตจังหวัดที่มีความเจริญเทียบเท่ากรุงเทพมหานคร จะพบว่ามีความเกี่ยวเนื่องกับการใช้ยาเสพติดของนักเรียน นักศึกษามากเช่นกันหรือไม่

ประโยชน์ในการนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไข

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มปฐมนูมิ โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิทจะมีผลต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นมากที่สุด ดังนั้นบุคคลผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ จะเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากต่อการให้รางวัลหรือลงโทษนักเรียน เมื่อนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์และควรเพิ่มการดูแลเอาใจใส่นักเรียนเพิ่มมากขึ้น ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การคบหาสมาคมในกลุ่มเพื่อนสนิททั้งในละแวกบ้าน และในโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่คบหาสมาคมกับเพื่อนสนิทที่ใช้ยาเสพติดมาก โอกาสที่นักเรียนจะใช้ยาเสพติดจึงมีมากเช่นกัน ดังนั้น บิดามารดา ครูอาจารย์ ควรจะแนะนำแนวทางให้กับนักเรียน ในการเลือกกลุ่มเพื่อนสนิท เพราะกลุ่มเพื่อนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน นักเรียนมักจะสร้างบรรทัดฐานของกลุ่ม และมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และกลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวจักรสำคัญ ที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของการใช้ยาเสพติดได้มากที่สุดกลุ่มหนึ่ง

2. ควรนำเรื่อง "การเสริมแรง" มากำหนดเป็นเงื่อนไข สำหรับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ คือ เทคนิคที่คงอยู่บนหลักที่ว่า "เมื่อเกิดพฤติกรรมประพฤติปฏิบัติตามความต้องการแล้วก็จะได้รับรางวัล และจะถูกลงโทษการให้รางวัล เมื่อประพฤติปฏิบัติไม่สอดคล้องกับความต้องการ" วิธีการนี้จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้รางวัลกับผู้รับรางวัลเป็นไปด้วยดี ทำให้ผู้ที่ได้รับการเรียนรู้จากผลของรางวัลได้พิจารณา และยอมรับค่านิยมของผู้ให้รางวัลด้วยความเข้าใจหรือเรียกว่า "เกิดการยอมรับเข้าไว้ในตน"

ระหว่างรางวัลที่จับต้องได้กับรางวัลที่จับต้องไม่ได้ ผลจากการวิเคราะห์พบว่า รางวัลที่จับต้องได้จะส่งผลในทางลบ เนื่องจากทำให้ผู้รับคิดนิสัย "คาดสินบน" ทำอะไรต้องมีสิ่งตอบแทนเสมอ ซึ่งเป็นการฝึกนิสัยที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อจะคว้ารางวัล ผู้ที่ไม่ได้รับรางวัลจะรู้สึกผิดหวังและคับแค้นใจ (McDavid & Harari, 1974) ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยรางวัลที่จับต้องไม่ได้ จะบังเกิดผลที่น่าพึงพอใจมากกว่ารางวัลที่เป็นสิ่งของ

การนำเรื่อง "การลงโทษ" มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรม หรือช่วยลดพฤติกรรมได้ แต่ผล "การลงโทษแทนที่จะทำให้พฤติกรรมลดลง แต่กลับทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้น (Deese & Hulse, 1976) แต่ก็ยังมีผู้เห็นว่า การลงโทษเป็นวิธีที่เร็วที่สุดในการหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป (McNeil, Fuier and Estrada, 1978) ดังนั้น จึงควรพิจารณาให้ลึกซึ้งว่า การลงโทษควรนำมาใช้ในสถานการณ์เช่นไร จึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด การลงโทษมีทั้งการลงโทษทางกาย เช่นการตี และ การลงโทษทางจิต เช่น การทำโทษ การปฏิเสธ ไม่ยอมรับ เป็นต้น การลงโทษทางกายจะมีผลเสียมากกว่าผลดี แต่การมองเห็น ทำคิ้วขมวด จะเป็นการลงโทษทางจิต เป็นการลงโทษทางจิตอย่างเบา และกลายเป็นสัญญาณเตือน สำหรับการให้หยุดพฤติกรรม การเลือกการลงโทษแบบใดนั้น ควรได้คำนึงถึงวัยของผู้ที่จะถูกลงโทษด้วย

3. ให้ความรู้ความเข้าใจกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ในเรื่องการให้ความหมายของยาเสพติด ควรจะมีการแสดงอาการท่าที และวจาในทางที่แสดงให้เห็นความรู้สึกในทางลบแก่ทางเดียวเท่านั้น ควรมีการตอกย้ำและการนำมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่สังคมรังเกียจ ไม่ยอมรับหรือเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ บุคคลก็จะยอมรับค่านิยมบรรทัดฐานดังกล่าวเข้าไปในตน และไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

4. การเริ่มฝึกการเรียนรู้ หรือการให้ทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรจะเริ่มกันตั้งแต่เด็กมีวุฒิภาวะในการเรียนรู้ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ ในวัยเด็ก บิดามารดาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก เมื่อเด็กโตขึ้นจนสามารถเข้าสู่ระบบของการศึกษาได้ สถาบันการศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทในการ

ปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม จนกระทั่งนักเรียนจบชั้นสูงสุดของแต่ละสถานศึกษา แต่ก็มีใ้หมายความว่า บทบาทของผู้เป็นบิดามารดาจะหมดไป แต่อาจจะมึบทบาทลดลงไปบ้าง โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น เพราะจะพบว่ากลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู่มากที่สุด ดังนั้น ทั้งสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา จึงควรให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียนในความปกครองอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นการป้องกันอีกทางหนึ่ง

5. ในการอบรม การจึคนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อต่าง ๆ รวมถึงการโฆษณา ควรจะได้มีการประเมินผลหรือวิเคราะห์ว่า สิ่งที่น่าไปปลูกฝังเหล่านั้น มีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในทิศทางใด สิ่งทีให้สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่พึงควรกระทำ กับสิ่งที่ไม่ควรกระทำออกโดยเด็ดขาดจากกันหรือไม่ หรืออยู่ในลักษณะคลุมเครือ คือความได้หลายทาง คือ ทั้งทางบวกและทางลบ ความเหมาะสมในการรับรู้สื่อของเด็กในแต่ละวัย สอดคล้องกับเป้าหมายหรือผลที่คาดไว้หรือไม่ เพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดความเชื่อที่ผิด ๆ คือมองว่ายาเสพติดมีผลดีมากกว่าผลเสียนั้นให้หมดไป

6. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางค่านันทนาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เมื่อนักเรียนมีเวลาว่าง ภายหลังจากการเลิกเรียนแล้ว ทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียนหรืออยู่ที่บ้านก็ตาม เช่น เล่นกีฬา เล่นดนตรี ปลูกต้นไม้ ทำงานอดิเรกเพื่อหารายได้ เป็นต้น

ทั้งหมดดังกล่าวนี้ จึงเป็นข้อเตือนใจอันพึงควรระวัง เพราะการหยิบยื่นอะไรมางสิ่งบางอย่างกับเด็ก อาจจะมีทั้งคุณและโทษในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งแวกค้อมต่าง ๆ หรือจากสิ่งต่าง ๆ บุคคลย่อมมีความคิดอิสระในการตีความทีอาจจะแตกต่างหรือสอดคล้อง ย่อมขึ้นอยู่กับโลกทัศน์ของปัจเจกชนหรือของกลุ่ม เป็นสำคัญ